

עלון שבועי מבית "בני אמונים"

וכל מאמינים

חג הסוכות

מעומקה של פרשה בענייני אמן ותפילה

בנתיבות אמונים

חג הסוכות כהמשך לימים הנוראים

שכשמיכר האדם בעראיותו בעולם הזה, ייקל עליו יותר להשקיע בטיפוח עולמו הרוחני בהרבותו לעסוק בתורה ובקיום מצוותיה, ולא יכלה זמנו בקניין קניינים גשמיים בעולם עראי וחולף ('דבר משה' דרוש כז).

סוכות כנגד יעקב

כתב ה'טור' (או"ח תיז): "ושמעתי מאחי הרב יהודה... שהמועדים נתקנו כנגד האבות: פסח כנגד אברהם... שבועות כנגד יצחק... סוכות כנגד יעקב, כדכתיב (בראשית לג יז): 'ולמקנהו עשה סוכה'."

תמה על דבריו החיד"א: הלוא אותן סוכות שעליהן דיבר הכתוב לא שימשו אלא כמכלאות לצאנו של יעקב, ואדרבה, על יעקב עצמו נאמר באותו פסוק (שם): "ויבן לו בית?"

וביאר שבוודאי אין לפרש את הפסוק כפשוטו שיעקב בנה לעצמו בית בעולם הזה, שהרי העידה עליו התורה שהיה מנעוריו 'איש תם יושב אהלים' (בראשית כה כז). אלא יש לפרש: "ויבן לו בית" - יעקב בנה לעצמו בית בעולם הבא, 'ולמקנהו עשה סוכה' - לכל קניינו בעולם הזה עשה דירת עראי. לפיכך מובן מפני מה תיקנו את חג הסוכות על שמו.

זמן שמחתנו

הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ (מעיל שמואל' פר' ראה) עמד על התמיהה הפשוטה: מדוע מכונה חג הסוכות זמן שמחתנו, הלוא מתאים היה יותר לקרוא לסוכות 'זמן גלותנו' ולחג המצות 'זמן שמחתנו', כי בחג הסוכות אנו גולים מדירת קבע לדירת עראי, ואילו בחג המצות אנו מסבים כבני חורין?

ביאר רבי שמואל אהרן: אדרבה, היא הנותנת! כל השנה כולה שטוף האדם בחיי הבל ורעות רוח, חיים של 'יש לו מנה' - רוצה מאתיים, וגמצא שתמיד הוא רדוף ולעולם לא בא על סיפוקו. לכן תיקן לנו הקדוש ברוך הוא ברחמי את חג הסוכות שמשמש מעין 'אי של שפיות' בתוך ים הרדיפה אחר התאוות. בחג זה אנו יוצאים מדירת הקבע, מתנתקים מהגשמיים ומתרכזים אך ורק באהבת ה' ובדבקותו - היש לך חרות ושמחה גדולה מזו?!

סוכה במקום גלות

מעניין לעניין באותו עניין, נסיים מאמרנו בטעם נוסף לסמיכותו של חג הסוכות ליום הכיפורים; אמרו חז"ל בילקוט שמעוני (אמור תרגו): "אמר רבי אליעזר בר מרסו: למה אנו עושים סוכה אחר יום הכיפורים? אתה מוצא בראש השנה יושב הקדוש ברוך הוא בדין על באי העולם, וביום הכיפורים הוא חותם את הדין; שמא יצא דין של ישראל לגלות?"

ועל ידי כן עושים סוכה וגולים מביתה לסוכה, והקדוש ברוך הוא מעלה עליהן כאילו גלו לבבל, שנאמר (מלכה ד ט): 'חולי וגחיי בת ציון פילודה פי עתה תצאי מקרן' ו'שכנת פשדה בקאת עד פבל פם תצלי פם גאלה ה' מפך איבך'."

והי רצון שזכה בחג סוכות זה לחרות אמיתית ונצחית, נצא מדירת עראי לדירת קבע בבניין בית המקדש במהרה בימינו. אמן.

תשובה בזכות ענייני אמן

"הושע נא למענה אלקינו הושע נא"

ראשי התיבות 'הושע נא למענה אלוקינו הושע' הינם בגימטריה צ"א, כגימטריה של השמות הקדושים 'הו"ה' ו'אדנ' - ושל 'אמן'.

מכאן רמז לדברי חז"ל (תקוני זוהר' א) שהעונה אמן בכל כוחו תפילתו נשמעת וקורעים לו גזר דין של שבעים שנה. ככתוב (ישעיהו נח ט): "אז תקרא וְה' יַעֲנֶה" - 'אז' בגימטריה ח', ללמדך שבזכות ח' האותיות המרכיבות את שני השמות הקדושים הנ"ל שהם סוד אמן, זוכה האדם ומתקבלת תפילתו.

ע"פ 'להבות אש' עמ' רפד

סוכת ארעי - סמל לארעיות האדם בעולם

בספרו 'שמחת הרגל' (לימוד א' לחג הסוכות) כותב החיד"א שתכלית מצוות הסוכה היא להעמיק ולהשלים את התשובה שבה התחלנו בעשרת ימי תשובה, שכן רק ביציאתו לדירת ארעי מפנים האדם עד כמה מושבו בעולם הוא זמני ולא קבוע, ולפיכך כמה חשוב שישקיע בקניינים רוחניים ולא ישוב עוד לסכלה.

ואמר על כך הרה"ק רבי דוד מטאלנא: הנה הורנו חז"ל לגבי חג הסוכות (סוכה ב א): "צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי", ואפשר לומר בדרך רמז כי כוונתם שנוציא מדעתנו את הטעות שהשתרשה בקרבנו שהעולם הזה הוא כדירת קבע, נבין כי אין הוא אלא כדירת עראי ומתוך כך נשקיע יותר ברוחניות ('כנסת דוד' עמ' כ).

וב'עירות דבש' (ח"א דרוש ו) הוסיף רבנו 'יונתן אייבשיץ בדרך דרש, שלפיכך נפסק בשו"ע (או"ח תולא ג) שראוי לסכך את הסוכה באופן שייראו הכוכבים דרך הסכך, כי כשיגיע האדם מכוח מצוות הסוכה להכרה בארעיותו בעולם, יוכל לשאת עיניו למרום ומתוך כך להכיר מיהו המנהיג והמכוון את הכול.

עוד הוסיף שם, כי לזאת כיוון בלעם באמרו (במדבר כד ה): "מה טבו אהליך יעקב" - מה טוב להם לישראל בעת שזוכרים הם כי העולם הזה הוא ארעי כאוהל.

וכן גם נרמז בכתוב (ויקרא כב מב): "בספת תשב שבעת ימים" - פשוטי ישראל יוצאים מדירת עראי לשבעת ימים בלבד, אולם 'כל האזרח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשֵׁב בְּסֻכֹּת' - הצדיקים והמיוחדים שבישראל [ההולכים בדרך אברהם אבינו המכונה 'אזרחי'] כל מיהם הם בבחינת סוכות, מתוך שהם יודעים ומכירים בעראיות חיייהם בעולם הזה.

ובזאת ביאר הגאון רבי משה פיינשטיין את לשון הפייטן (ויצרת לשחרתי ב' סוכות): "בַּל תֵּהִי מִצֹּת סֻכָּה בְּעֵינֶיךָ קִלְהָ, כִּי כִנְגַד כָּל מִצֹּת דֵּת חֻקוֹתֶיהָ שְׁקוּלָה", שכן היסוד תהי' מצות סוכה בְּעֵינֶיךָ קִלְהָ, היא שורש וענף לכל המצוות, כפי שהתבאר האמור הנלמד ממצוות סוכה, הוא שורש וענף לכל המצוות, כפי שהתבאר

"הפעם אמנים שופכים לה לב פנים"

'סוכה' בגימטריה 'אמן'

כי עניינם של מצוות סוכה ושל מצוות ענייני אמן אחד הוא: לחזק ולבסס בליבנו את האמונה בה' יתברך אשר השגחתו סוככת עלינו תמיד.

(חסד לאברהם' מראדומסק לסוכות)

יהודי יקר!

בחג הסוכות, עת יוצאים אנו מדירת קבע לדירת עראי לחסות בצל האמונה, הבה נתחזק באמירת ברכות השחר בכוונה ובענייני אמן אחריהן כראוי ובכך נזכה שיצפינו ה' בסוכתו ויציילנו מכל צרה וצוקה. אמן.

פניני אמונים

ביאורים לסדר הושענות

הושע ב'נ'

ה'ושע נא'

כתב הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב: "מה שאנחנו מתפללים בימים האלו בלשון 'הושענא', וכן קוראים ליום גמר החתימה 'יום הושענא רבה'; נראה לי שהכוונה היא: 'הושע נא' היינו תושבי לנו לקבל צעקתנו בנ"א ימים שמראש חודש אלול עד היום ההוא, וגם כן 'הושע נא' תושבי לנו ביום הנ"א - יום גמר החתימה ומסירת הפתקים, לטובה ולרחמים ולחיים ולשלום ולגאולה שלמה לישראל. אמן."

בני יששכר' חודש תשרי מאמר יב

אשרי העומדים על סודך

ה'ושע נא לְמַעַן סוֹדְךָ

פירש הרה"ק רבי יעקב דוד ווינטרוב מרדומסק: 'סוד' היינו התורה שבעל פה, שהיא בבחינת 'סוד ה' ליראי', כיוון שרק ישראל הם היודעים עליה ומאמינים בה. ובזכות סוד זה נזכה וניוושע.

אבני המקום' עמ' כב

כדי שלא יפסלו התפילין

ה'ושע נא לְמַעַן פֶּאֶרְךָ

בגמרא (ברכות יא) נאמר כי בתפילין של הקדוש ברוך הוא כתובים פסוקים המדברים בשבחם של ישראל כגון: "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ" (שמואל ב ז כג) ועוד; ואמר הרה"ק מרדכי זצ"ל בדרך צחות, כי לאזת מכוונים אנו בבקשת "הושע נא לְמַעַן פֶּאֶרְךָ", שימחל הקדוש ברוך הוא לעוונותינו ויושיענו, שהרי בפֶּאֶרְךָ [אלו התפילין] (ברכות יא א) כתוב: "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ", ואם חלילה יעמדו ישראל כחטאם, שבהם אלו יתבררו כטעות, והתפילין יהיו חלילה פסולות...

רביד' הוהב' לקוטים

המעלה הנחשבת ביותר

ה'ושע נא הַהֲרֹגָה עֲלֶיךָ... וְנִחַשְׁתָּ בְּצֶאֱזָן טַבְחָהּ

ביאר הרה"ק רבי שמואל מסלונים: מעלתם היתה של ישראל אינה מתבטאת רק בעצם העובדה שהם מוכנים למסור נפשם למען קידוש שמו יתברך כצאן לטבח, אלא על כך שמסירות הנפש 'נחשבת' אצלם - הם אינם עושים זאת רק משום שאין ברירה אחרת, אלא נותנים לכך חשיבות ראשונה במעלה, כדברי רבי עקיבא לתלמידיו בשעה שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל (ברכות סא ב): "כל ימי היתיר מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נשמתו, אמרתי: 'מותי יבא לידי ואקיימו'."

ברכת אברהם' סוכה

צדיקים נדמה להם כהר

ה'ושע נא וְהָרַגְתָּ יִרְאָהָ

בגמרא (סוכה נב א) אמרו שלעתיד לבוא עתיד הקדוש ברוך הוא לשחוט את היצר הרע בפני באי עולם, ולצדיקים יידמה הוא כהר' גבוה עד שלא יבינו כיצד הצליחו לנצחו.

לפי זה נבין את אשר מבקשים אנו כאן מריבוננו של עולם: שנצליח להכיר בתעויות היצר ולכבושם, אף שכדי למנוענו מעבודת ה' נדמה הוא לנו פעמים רבות כהר' שאין דרך לנצחו.

דברי יחזקאל שרגא' מועדים תשמ"ט

הצדיקים סובלים בעולם הזה

ה'ושע נא סוֹבְלֵת סִבְלָךְ

ביאר הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ: במציאות הקשה השוררת בגלות, הדבקים בתורה ובמצוות שרויים בצער ובסבל, לעומת אלו שפרקו מעליהם עול אשר נראה כי נהנים הם עד מאוד מטוב העולם הזה.

הוא כוונתו באומרו: "הושע נא סובלת סבלך" - הושע נא את עמך ישראל שהיטו שכמם לסבול את משא תורתך ומצוותיך על אף שהדבר גורם להם לסבל ורדיפות מצד רשעי עמנו ואומות העולם.

זרע קודש' לקוטים להר"ד

גוג ומגוג

ה'ושע נא שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת

העיד הגאון רבי זרח ברורמן מפי המהר"ל דיסקין כי קבלה בידיו שמלחמת גוג ומגוג תתרחש בליל הושענא רבא, ובמשך שלוש שעות יהיה מצב איום ונורא, שממנו ינצלו כל אלו שישבו בסוכה ויעסקו בתורה ובעבודה.

וביאר כי על כך מבקשים אנו בחג הסוכות: "הושע נא שלש שעות", היינו שנזכה להינצל באותן שלוש שעות.

קובץ 'בית חיינו' ג עמ' מט

הצלת הנפש מבהלה

ה'ושע נא אֲדָמָה מֵאֶרֶץ... נֶפֶשׁ מִבְּהֵלָה

דרש הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: מסמיכות העניינים ב'הושענא' זו נראה שכשם שה'אר' הינו המפסיד הגדול ביותר לאדמה, וה'גוס' מכלה לחלוטין את הגורן, כך ה'בהלה' - הפזיזות הינה המזיק הגדול לנפש האדם, עד שיכולה היא לפגוע ולכלות את סגולות נפשו.

מראש צורים' פרשת יתרו

מעשה בבחור נמוך קומה שהתקשה למצוא את זיווגו. ביום הושענא רבא קודם התפילה יגיש להרה"ק רבי יואל מסאטמר זי"ע וביקש שהרבי יכוון עליו ויעתיר בעדו בתפילת 'הושע נא'.

שמע זאת הרבי ותהה: "היכן אבקש עליך בתפילת הושענות? והבחור הגיב בחריפות: "בהושענא למען גדלך..."

לשמע הדברים נתחייך הרבי ובירכו מיד בחמימות.

נעימת החיים' עמ' צ

מעשה אמונים

סיפור שבועי על אמן ותפילה

קריאת שמע ראשונה ואחרונה

על סגולתה המיוחדת של ירושלים שהתבטאה בעת העלייה לרגל אמרו חז"ל (יומא כא א): "מעולם לא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים", אך למשפחת ו. שהתגוררה בעיר רחובות בבניין רב קומות שלא נבנה מלכתחילה למגורי משפחות חרדיות, צר היה המקום עד מאוד. הסוכה הזעזעורית שהייתה בדירתם, לא הספיקה להם אפילו בדוחק, וכך מצאו עצמם מיטלטלים בכל שנה בחג הסוכות לכל מקום שבו הסכימו לארחם.

גם בימים המעטים שעשו בביתם נאלצו להזדקק לחסדי שכנים ומכרים בכל עת שרצו לישון או לאכול, והמצב הפך לבלתי נסבל.

בערים החרדיות מצאו לבעיה זו פתרון פשוט - הוספת מרפסת מיוחדת מברזל ומעץ, אולם בעיר חילונית כרחובות ובבניין חילוני כשלם לא היה הדבר מובן מאליו כלל ועיקר.

משפחת ו. הגישו בקשה שכזו לעירייה, ההיתר ניתן אך הותנה בהסכמתם של כל דיירי הבניין, שמונה עשרה משפחות שרובן אינן שומרות תורה ומצוות.

משימת שכנו שמונה עשרה משפחות שסיכמו 'לקשט' את חזות הבניין במרפסת ברזל 'פה' ככל שתהא, נראתה בכלתי אפשרית לכל משפחה אחרת, אך לא למשפחה כמשפחת ו. שלהארת הפנים המיוחדת שנחנה בה יצא שם למרחקים.

משפחת ו. האהיבה בנועם הליכותיה את התורה והמצוות על כל רואיה בכלל, ועל כל שכניה בפרט. מתוך כך לא היה זה פלא, כאשר בזו אחר זו חתמו שבע עשרה מתוך ח"י המשפחות על היתר הבנייה בשמחה רבה.

כאב הראש' שלה היה השכן השמונה עשר, פרופסור מבוגר, גלמוד ובודד, שבשונה מכל השכנים, היחסים עמו נותרו קרירים למדי. הוא לא נהג להגיב לברכות השלום ששוגרו לעברו, וגם את מטעמי השבת שהייתה גברת ו. משגרת אליו מדי שבוע היה מחזיר בנימוס.

בטרם נקש על דלתו של שכנו, נשא הרב ו. בלבו תפילה חרישית. הוא חשש כיצד תתקבל הבקשה בעיני הפרופסור זעוף הפנים...

למרבית החסד גם פנייה זו נענתה בחיוב. השכן רק שאל בטון מוזר: "אתם צריכים את זה למצווה?" וכאשר נענה בחיוב הוציא מיד את העט המזהבט מכיסו וחתם בלא אומר ודברים.

עודו מודה לו בחום ומרעיף על ראשו ברכות, פנה הרב ו. לצאת מן הבית, אלא שאז נשמע מאחוריו קול מהוסס. הוא הפנה את מבטו והופתע לשמוע מפי בעל הבית את ההכרזה המפתיעה: "הרב ו., אני מקנא בך!"

מקנא - על מה ולמה?

"אני מקנא בך כי זכית לשמור את המצוות. אני לא זכיתי לכך, ולמרבית הצער גם ילדי לא יזכו לכך. בן ובתי יש לי, הראשון התחתן עם גייה וירד מן הארץ, ובתי עדיין יושבת בבית כשעשרותיה הולכות ומלבינות..."

אחר, כמו מתנצל, תיאר הזקן במרירות את כל הגלגולים שעברו עליו מעודו ועד היום הזה. כיצד נדד משך כל תקופת המלחמה במרחבי אירופה וכיצד עלה לארץ וניהל את חייו באורח מרוחק מרוח היהדות.

גם מבלי שיעסוק בקירוב' חש הרב ו. כי לפניו הזדמנות: "אינך צריך לקנא בי", אמר, "גם אתה יכול להתחיל עכשיו לקיים לפחות מצווה אחת, עדיין לא מאוחר!"

"מצווה אחת? נו, נחא!", הסכים הזקן, והרב ו. הציע לו להתחיל לקרוא בכל יום פעם אחת קריאת שמע.

"קריאת מה?", תהה השכן, והרב ו. שהבין כי לפניו עומד תינוק שנשבה, פשוטו כמשמעו, התחיל להסביר לו כפי שמסבירים לתינוק, את משמעותה של מצוות קריאת שמע ואת אופן קיומה.

הוא הסביר לו שיש לכסות את העיניים, אך נזכר מיד שהדבר בלתי אפשרי, משום שהשכן לא יכול היה לומר ולו מילה אחת שלא מתוך הכתב. בלית ברירה הוא הסתפק בהסבר הכוונה העיקרית ואימן אותו בקריאה מדוקדקת מתוך הסידור.

ברגשות מעורבים יצא הרב ו. מן הבית, תוך שהוא מותיר מאחוריו את הסידור חבוק בזרועותיו הרטוטות של הפרופסור הזקן שהיה אפוף בהרהורים ובדמעות.

מכאן ואילך היה הרב ו. עסוק עד למעלה ראש בהקמת המרפסת, כך שזיכרון המעשה מש מתודעתו. המרפסת החלה לקרום ברזל וקורשים ושבועיים לאחר מכן עמדה במלוא הדרה ותפארתה, מוכנה לחג הסוכות שעמד ממש בפתח.

הלחץ של ערב החג נרגע, ובדיק באותו הרגע שנזכר בשכנו נשמעו דפיקות על הדלת, בפתח עמדה לא אחרת מאשר אשתו של השכן, אשר בפנים קודרות בישרה על פטירתו הפתאומית של בעלה.

"באותו לילה שבו היית בביתנו", סיפרה האשה לרב ו., "איבד בעלי במהלך השינה את הכרתו, ומאז ועד עתה היה מאושפז בבית החולים עד שנפטר בלילה האחרון.

לא היו לבעלי מכרים רבים, וכיוון שאתה היית האדם האחרון ששוחח עמו, מבקשת אני ממך שתדאג לו ללוויה יהודית."

הרב ו. הסכים, אך יצר הסקרנות שבער בו הביאו לשאול את האשה: "אולי ראית אם בעלך קרא קריאת שמע באותו לילה לפני שהלך לישון?"

"כן!", השיבה האשה נחרצות וסיפרה: "מיד לאחר שיצאת מביתנו החל בעלי לקרוא, בעצם לבכות, את כל קריאת שמע. אךך לו זמן רב, אולם לבסוף הוא סיים לקרוא את כולה."

מתי מעט אנשים היו בלוויה, כאשר כובד הרב ו. לשאת דברים; הוא סיפר על הלילה האחרון שבו היה הנפטר בהכרה, הזכיר את מאמר חז"ל: "יש קונה עולמו בשעה אחת", והרהר בקול:

"מי יודע איזו זכות עמדה לו לנפטר לזכות ברגעי האחרונים לשוב בתשובה ולקרוא קריאת שמע בפעם הראשונה והאחרונה בחייו. מי יודע - אולי מצווה סוכה שלה סייע בנדיבות לב, היא זו שגררה אחריה את המצווה הנפלאה שוודאי מלווה אותו כעת, בדרכו לגן עדן."

למתוך האור' סוכות ח"א עמ' שסו

לא המדרש עיקר אלא המעשה